

היום נלמד בעזרת ה':

סוטה דף מז

לאחר שאלישע הגיע ליריחו וריפא את המים המרים, הוא עזב את העיר וקבוצה של נערים זלזלו בו, הוא קילל אותם ויצאו שני דובים מהיער והרגו 42 ילדים.

חד אמר נס: היה כאן נס אחד, כי היה יער אך לא היו בו דובים. ולמ"ד השני היה כאן נס בתוך נס, כי לא היו לא דובים ולא יער.

קושיא: **ולהוי דובים ולא להוי יער:** לשם מה צריך לעשות נס שיהיה יער? והתשובה: שהדובים היו מפחדים לתקוף אם לא היה יער סמוך אליהם שאז יש להם הרגשת ביטחון לברוח ולהסתתר בו.

בשביל 42 קרבנות: בגלל ה-42 קרבנות שהקריב בלק כשהזמין את בלעם לקלל את ישראל, מתו 42 ילדים שקילל אלישע.

קושיא: **איני.. לעולם יעסוק אדם וכו':** בזכות המצוה שעשה בלק מלך מואב בהקרבת הקרבנות לקב"ה, אפילו שעשה זאת שלא לשמה - לקלל את עם ישראל, הוא זכה שמזרעו יצא שלמה המלך שהקריב קרבנות לשם שמים (כלומר המצוה שעשה בלק שלא לשמה הביאה לבסוף למצוה לשמה -מהרש"א).

הקושיא: השכר של בלק היה הקרבנות שהקריב שלמה, ולא ה-42 ילדים שמתו?

תירוץ: **תאוותו מהיא לקללה הוי:** השכר על המצוה של בלק היה הקרבנות של שלמה, אבל מכיון שהוא רצה לקלל את ישראל - דבר זה גרם לבסוף שהקללה של אלישע תחול על הילדים (מהרש"א).

ויאמרו אנשי העיר אל אלישע: הגמרא מבארת את המעשה באלישע הנ"ל. כשאלישע בא ליריחו אמרו לו אנשי העיר **"הִנֵּה נָא מוֹשֵׁב הָעִיר טוֹב"** אבל **"וְהַמַּיִם רָעִים וְהָאָרֶץ מְשֻׁכָּלֶת"** והורגת את יושביה בגללם. והקושיא היא אם כן מה כל כך טוב בעיר הזו? והתשובה היא שהקב"ה טבע חוק בעולם ש'חן המקום על יושביו' גם אם הוא באמת גרוע. וכך גם 'חן מקח (- החפץ) על מקחו (= הקונה אותו)'.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

שלושה חללים חלה אלישע: שתי מחלות כעונש, והחולי האחרון קודם למיתתו. דבר זה מרומז בפסוק **וְאֵלִישָׁע חָלָה (1) אֶת חָלְיוֹ (2) אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ (3)**."

אלישע מאי היא: נעמן שר צבא ארם חלה בצרעת, ובא אל אלישע הנביא בכדי להתרפאות. אלישע אמר לו שירחוץ בירדן ויתרפא. לאחר שהוא נתרפא, הוא חזר לאלישע ורצה לתת לו מתנות, אך אלישע סרב בתוקף. נעמן הלך, וגיחזי משרתו של אלישע רץ אחריו ואמר לו שהנביא שלח אותו לקחת כיכר כסף ושתי חליפות. נעמן נתן לו שתי ככרות **"וַיֹּאמֶר נַעְמָן הֲוֹאֵל קָח כֶּכָּרִים.. וְשְׁתֵּי חֲלִפּוֹת בְּגָדִים"**.

גיחזי חזר, ואלישע שאל אותו לאן הלכת? גיחזי שיקר ואמר שלא הלך לשום מקום. ואז אמר לו אלישע: **הָאֵם "לֹא לְבִי הָלַךְ כְּאֲשֶׁר הֶפְךָ אִישׁ מַעַל מִרְכַּבְתּוֹ לְקִרְאָתְךָ? אִם לִיבִי לֹא הֵלַךְ אִיתְךָ לְנַעֲמָן? כְּלוּמָר אֲנִי יוֹדֵעַ מָה עָשִׂיתָ. וְהוּא הוֹסִיף "הֵעֵת לְקַחַת אֶת הַכֶּסֶף וְלְקַחַת בְּגָדִים וְזֵיתִים וְכֶרְמִים וְצֹאן וְבָקָר וְעַבְדִּים וְשִׁפְחוֹת?"** ולכן **"וְצִרְעַת נַעְמָן תִּדְבֹּק בְּךָ וּבְצִרְעָךָ לְעוֹלָם"**.

הגמרא מקשה: הרי גיחזי לא קיבל את כל שמונת הדברים הללו, אלא רק כסף וחליפות?

ומתרצת שכוונת אלישע היתה: האם הגיע הזמן לקבל את שכר לימוד התורה בעולם הזה? ומכיון שהוא עסק אז בפרק שמונה שרצים, הוא אמר שמונה דברים מהעולם הזה.

אין מספיקין בידו לעשות תשובה: לא מסייעים לו לעשות תשובה, אבל אם הוא עושה תשובה אין דבר העומד בפניה (מאירי בסנהדרין).

מאי עבד: מה היה החטא שגיחזי החטיא בו את הרבים?

אבן שואבת: הוא ציפה את שני העגלים שעשה ירבעם בכרזל, והעמיד שתי אבנים מגנטיות בשתי הקירות למעלה וכתוצאה מכך העגלים עמדו באויר, וכולם חשבו שיש להם כח אלוהי. (יד רמה סנהדרין).

שם חקק לה אפומה: את השם המפורש הוא חקק בפה של העגלים וכתוצאה מכך הם אמרו את שתי הדברות 'אנכי' ו'לא יהיה לך' (אמנם הם אמרו את זה כלפי הקב"ה, אך הרואים סברו שהם אומרים את זה כלפי עצמם ח"ו -שם).

רבנן דחה מקמיה: הוא לא נתן לתלמידי חכמים להיכנס לבית מדרשו של אלישע, ולכן כשהוא נצטרע פתאום נהיה המקום צר מלהכיל את כל התלמידים שהתווספו.

(המשך בדף הבא ↓)

יהושע בן פרחיה מאי היא: כאשר הרג ינאי המלך את החכמים, המלכה שהיתה אחותו של רבי שמעון בן שטח החביאה אותו, ואילו רבי יהושע בן פרחיה ברח למצרים. כאשר חזר השלום לשרור ויצא רבי שמעון בן שטח ממחבואו, הוא שלח מכתב לרבי יהושע בן פרחיה 'בעלי שריו בתוכך ואני יושבת שוממה' לרמז על רבי יהושע בן פרחיה שהיה 'הנשיא' ששרוי במצרים ומחכים לו שיחזור לארץ ישראל.

בדרך חזור הוא נכנס להתארח באכסניא אחת, ובעלת האכסניא עשתה לו כבוד כראוי. אמר רבי יהושע בן פרחיה 'כמה נאה אכסניא זו' כשכוונתו להתנהגות המכובדת שלה. אמר לו אחד מתלמידיו 'רבי היא לא יפה, כי העינים שלה עגולות'... רבי יהושע בן שטח כעס עליו והוציא 400 שופרות ונידה אותו.

בכל יום היה התלמיד מגיע לבקש סליחה, אך הוא לא הסכים לקבל אותו בחזרה. יום אחד הוא בא בדיוק כשרבי יהושע קרא קריאת שמע, ודוקא אז הוא כן רצה לקבל אותו בחזרה, רק שהוא לא יכל לדבר, והוא סימן לו בידו. התלמיד חשב ששוב הוא דוחה אותו, הלך העמיד לבינה והשתחוה לה. הלך רבי יהושע לשכנע אותו שיחזור בתשובה אך הוא לא הסכים לחזור.

[בדפוסים ישנים מובא שהתלמיד הזה היה יש"ו הנוצרי].

משנה: תצא ותרעה בעדר: כי כל עוד היא לא נערפה היא נחשבת לבהמת 'חולין'.

תיקבר במקומה שעל ספק וכו': כלומר קוברים אותה כמו כל עגלה ערופה, משום שהיא עשתה את 'עבודתה' כהלכה, שהרי כשערפו אותה לא היה ידוע מי הרוצח ורק לאחר מ"כ נודע הדבר, ולכן היא אסורה בהנאה. אמנם לאחר שידוע מי הרוצח כבר אין כפרה בעגלה הערופה אלא הוא חייב מיתה.

עד אחד אומר ראיתי: אם יש עד אחד הוא נאמן. אבל אם יש עד אחר שמכחיש אותו, כגון שאומר אני הייתי עם הרוצח במקום אחר, או אתה העד היית איתי במקום אחר - לא עורפים את העגלה.

שניים אומרים ראינו: אפילו אם הרוצח ברח - לא עורפים את העגלה, כי כבר נודע מי הרוצח.

משרבו הרוצחין: משרבו הרוצחים - הפסיקו להביא עגלה ערופה, משום שהיה ידוע לכל מי הרוצח. והדבר קרה בימיו של 'אליעזר בן דיןאי' שהיה רוצח מפורסם

ששינה את שמו ל'תחינה בן פרישה' בכדי להסתיר את זהותו, וחזרו לקרוא לו 'בן הרצחן' בכדי לפרסם את מעשיו הרעים (מהרש"א).

לא אפקוד על בנותיכם: כלומר הקב"ה אומר: לא אשגיח לבדוק אותן האם הן מנאפות על ידי המים המרים, משום שהם זונות ומנאפות וגם הבעלים שלהם נואפים.

בטלו האשכולות: עד סוף ימיהם לא היתה מחלוקת בדברי תורה וכולם אמרו את הדברים כנתינתם מסיני, והם נחלקו במחלוקת הראשונה. (וכונת המשנה 'משמת יוסי בן יועזר' סמוך למיתתו - שוטנשטין).

שנאמר אין אשכול לאכול: זהו ביטוי ל'אדם גדול' שאינו בנמצא.

העביר הודיית המעשר: כלומר ביטל את 'יודיו המעשרות' שאומרים בסוף השנה השלישית והשישית.

את המעוררין ואת הנוקפין: יתבאר בגמרא.

היה פטיש מכה בירושלים: בחול המועד היו עובדים הנפחים במלאכה שהיא 'דבר האבד' המותרת בחול המועד, אך יוחנן כהן גדול אסר עליהם לעשות זאת משום שמלאכה זו עושה רעש גדול הנשמע למרחוק בהקשת הפטישים, והשומעים שעובדים בחול המועד לא יודעים שזו מלאכת דבר האבד ויבואו להקל במלאכה.

ובימיו אין צריך לשאול על הדמאי: תוצרת הגדלה אצל עם הארץ נקראית 'דמאי' (מלשון דא מאי = זה מהו?) כי מיעוט מעמי הארץ לא היו מעשרים את פירותיהם. יוחנן כהן גדול תיקן שכל הלוקח פירות מעם הארץ חייב לעשר, וממילא כבר אין צורך לברר האם הפירות מעושרים או לא.

גמרא: אם לאחר שנערפה העגלה נמצא הרוצח, אין עריפתה פוטרת אותו מחיוב מיתה.

למדנו במשנתנו - עד אחד אומר ראיתי את ההורג ועד אחד אומר לא ראית, היו עורפין:

טעמא: משמע שרק אם יש עד אחד שמכחיש את העד השני שאומר שראה את ההורג לא היו עורפים, אבל אם לא היה כאן עד המכחישו כלומר שיש כאן רק עד אחד המעיד שראה את ההורג, הרי הוא נאמן ולא היו עורפים.

אנו לומדים זאת ממה שנאמר "כִּי יִמְצָא חֶלֶל בְּאֶדְמָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ לְרִשְׁתָּהּ נָפֶל בְּשָׂדֶה **לא נודע מי הכהו**", אבל אם יש מישהו אפילו בסוף העולם שכן יודע מי הכהו לא היו עורפים.

רבי עקיבא אומר: אם הסנהדרין ראו מישהו שהורג, למרות שאינם מכירים אותו לא היו עורפים, שנאמר "עֵינֵינוּ לֹא רָאוּ" והרי הם כן ראו. (וזה שונה מאדם שראה את ההורג ואינו מכירו ואינו יודע מי הוא להעיד עליו שכן עורפים).

קושיא: השתא וכו': אם אתה אומר שעד אחד נאמן להעיד שראה את ההורג, א"כ קשה איך העד השני יכול להכחישו, והרי בכל מקום שהתורה האמינה לעד אחד הרי הוא כמו שני עדים, וא"כ נמצא שיש כאן שני עדים המעידים שהרג מול עד אחד המכחישם, ואינו נחשב לכולם מולם.

תירוץ: צריך לגרוס במשנה - 'עד אחד אומר ראיתי את ההורג ועד אחד אומר לא ראית, **לא** היו עורפין'.

ור' חייא אומר: גורסים במשנה 'היו עורפין', אלא שהמשנה עוסקת במקרה שהם העידו בבת אחת, ולכן כשהעד מכחישו לא התקיימה עדותו ועורפים, ומה שעולא אמר שכאן התורה האמינה לעד אחד כמו שנים זה במקרה שהם העידו בזה אחר זה, כלומר שהעד הראשון העיד שראה את ההורג ובית דין קיבלו את עדותו, ואח"כ בא העד השני והכחישו, שבאופן זה אין דבריו של השני נחשבים לכולם לפי שעדותו של הראשון היא כמו שני עדים, ולא עורפים.

קושיא על ר' חייא: המשנה אומרת 'עד אחד אומר ראיתי את ההורג ושנים אומרים לא ראית, היו עורפים', משמע שאם אחד אומר ראיתי ואחד מכחישו לא היו עורפים.

ולטעמיה: ולשיטתך שאתה מדייק מהמשנה, והרי בסיפא נכתב - 'שנים אומרים ראינו ועד אחד אומר לא ראיתם, לא היו עורפים', משמע שאם אחד אומר ראיתי ואחד מכחישו כן היו עורפים, וזה סותר את מה שדייקת מקודם.

אלא מתניתין: אלא צריך לומר שהמשנה (=במקרה שאחד מעיד ראיתי ושנים מכחישים אותו, וכן בסיפא כשיש שנים מול שנים) עוסקת בפסולי עדות כגון נשים או עבדים, וכדברי רב נחמיה שבכל מקום שהתורה האמינה לעד אחד אין זו נאמנות כמו כל עדים שבתורה, אלא הולכים בהכרעה אחר רוב הדעות של העדים.

הגמ' מבארת:

(המשך בדף הבא ↓)

ועשו שתי נשים באיש אחד: כלומר האמינו לעדות של שתי נשים מול עד אחד (אפילו עד כשר) כמו עדות של שני אנשים מול עד אחד, ולכן בעגלה ערופה עדות של שתי נשים מבטלת עדות של איש אחד כשר (למרות שבשאר המקומות נשים פסולות לעדות).

ואיכא דאמרי: באמת במקרה שבא בהתחלה עד אחד כשר יש לו כח כמו שניים, ואם אחר כך יבואו אפילו מאה נשים יש להן כח רק כמו עד אחד, ואין עד אחד יכול להכחיש שניים, אבל במשנה (= אחד אומר ראיתי ושנים אומרים לא ראית עורפין) מדובר שבהתחלה באה אישה שהיא עד פסול, וכך צריך לבאר את דברי ר' נחמיה: בכל מקום שהתורה האמינה לעד אחד אין זו נאמנות כמו כל עדים שבתורה, אלא הולכים בהכרעה אחר רוב הדעות של העדים, והאמינו לעדות של שתי נשים מול אשה אחת כמו שמאמינים לעדות של שני אנשים מול איש אחד, אבל במקרה ששתי נשים מעידות מול איש אחד הרי הן נחשבות כאיש אחד ונמצא שיש כאן עד מול עד, ולכן אם הן העידו ביחד עם העד הרי שיש כאן עד מול עד ויש כאן ספק, אבל אם הן העידו לאחר שהתקבלה עדותו של העד אין עדותן נחשבת לכלום, לפי שהעד הראשון נחשב כשני עדים ועדותן נחשבת כעד אחד. וכך ביאור משנתנו: אשה אומרת ראיתי ושתי נשים אומרות לא ראית, בכל מקרה הן מבטלות את עדותה ועורפים. שתי נשים אומרות ראינו ואחת אומרת לא ראיתן, לא עורפים.

קושיא: ותרתי פסולי עדות למה לי? מדוע המשנה צריכה להביא שני מקרים ללמד אותנו שבפסולי עדות הולכים אחר רוב דעות?

תירוץ: ללמדנו שגם לקולא הולכים אחר רוב דעות, כגון בסיפא (= שנים אומרם ראינו ואחד אומר לא ראיתם לא עורפים) שאנו לא אומרים שיש כאן ספק ונערוף מספק, אלא הולכים אחר רוב דעות להקל ולא עורפים.

*

משרבו הרצחנין בטלה עגלה ערופה, לפי שהיא באה על הספק וכעת יודעים מי הרוצח.

*

בזמן שהאיש מנוקה מעוון: שהוא מנוקה מעוון ניאוף באשה האסורה עליו, או מאשתו הסוטה שנאסרה עליו בסתירתה.

מאי ואומר? וכי תימא: שמא תאמר שרק הוא בעצמו צריך להיות מנוקה מעוון, אבל אם בניו ובנותיו לא מנוקים מעוון ניאוף המים יבדקו את אשתו, לכך נאמר "לא אפקוד על בנותיכם כי תזנינה ועל כלותיכם כי תנאפנה כי הם עם הזנות יפרדו ועם הקדשות יזבחו ועם לא יבין ילבט", כלומר לא אפקוד לבדוק את הנשים הסוסות בגלל שבנותיכם מזנות.

נתעוותו הדינין: שמתוך שהם בעלי הנאה אינם מטריחים את עצמם לעיין בדין ובאיסור והיתר להורות לציבור, ומתוך כך התקלקלו מעשיהם, ובגלל זה אין לקב"ה נחת רוח בעולמו ואין העולם נוח לו.

לוחשי לחישות: עורכי הדיינים, שהם מתלחשים עם הדיינים שיפתחו פתח בזכותו של זה ובחובתו של זה.

מושכי הרוק: מאריכים את הרוק, וזוהי מידת גאווה.

והתורה חוזרת על לומדיה: התורה מחזרת אולי תמצא את לומדיה.

קושיא: איני? והאמר מר האי מאן דמיהר וכו': וכי בנות ישראל חפצות להינשא ליהירים? והרי מי שהוא יהיר אינו מקובל אפילו על אנשי ביתו (= אשתו).

תירוץ: מעיקרא קפצה עליה: בהתחלה היא 'קופצת' להינשא לו, אבל לאחר שהיא נישאת לו והיא רואה שהוא יהיר הוא נמאס בעיניה.

מטילי מלאי: הדיינים היו נותנים לבעלי בתים לעסוק עבורם בסחורה ולתת להם את הרווחים, ומתוך כך היה נמשך ליבם של הדיינים להטות את הדין לטובתם.

משרבו מקבלני טובתך וכו': מאז שרבו הדיינים שהיו אומרים לבעלי הדין 'מקבלני טובתך' 'מחזקני טובתך' והיו מסבירים להם פנים מפני טובה שעשו להם, איש הישר בעיניו יעשה לפי שאינו מפחד מהדיינים.

שפלים הוגבהו: שהקטנים כבר לא מפחדים מהגדולים ולא ניכר הבדל בין גבוה לשפל.

ומלכותא אזלא ונולא: ומלכות ישראל הולכת ומתנוולת.

צרי עין: שלא רוצים שאחרים יהנו בממונם. **וטורפי טרף:** גזלנים ומקשיחים את ליבם מלרחם על העניים.

(המשך בדף הבא ↓)

רבו מים המרים: התרכו האנשים המקנאים לנשותיהם להשקותם את מי המרים, **אלא שפסקו** מלהשקותם כמו שהתבאר לעיל - משרבו המנאפים הפסיקו להשקות את הסוטות.

זחוחי הלב: שלא מטים אזניהם לשמוע היטב מפי רבם, וסומכים על עצמם.

היו ישראל למעלה וכו': הכוונה להיפך, שהיו ישראל למטה והעכו"ם למעלה, ישראל לאחור והעכו"ם לפנים.

איש שהכל בו: תורה לאמיתה, ללא דופי וללא שכחה וללא מחלוקת.